

Jordbruksutskottets betänkande

1982/83:17

om miljöskyddslagstiftningen m. m.

Motioner

I motion 1981/82:1032 av tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson m. fl. (fp) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till ändring av miljöskyddslagen i syfte att ge besvärsmått för vissa ideella organisationer.

I motion 1981/82:1036 av John Johnsson m. fl. (s) yrkas att riksdagen begär att regeringen låter utreda tillämpningen m. m. av miljöskyddslagens ansvarsregler.

I motion 1981/82:1898 av Kerstin Ekman och Eric Rejdnell (båda fp) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om fördelningen av kostnadsbördan för myndighetsutövning på miljöområdet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ökat utnyttjande av ekonomiska styrmedel inom miljöpolitiken.

I motion 1981/82:1921 av Olof Palme m. fl. (s) yrkas såvitt nu är i fråga, (yrkande 9) att riksdagen beslutar att hos regeringen begära

a) förslag om inrättande av en för den miljöstörande industrin gemensam skadeståndsfond,

b) utredning angående tillskapande av ett tillsyns- och serviceorgan benämnt AB Svensk Miljökontroll,

c) förlängning av preskriptionstiden för miljöbrott enligt miljöskyddslagen till 10 år.

I motion 1981/82:2108 av Svante Lundkvist m. fl. (s) yrkas såvitt nu är i fråga, (yrkande 2) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att berörda myndigheter ges i uppdrag att utforma förslag till bestämmelser för avgiftsfinansiering av kostnaderna för tillståndsgivning och kontroll av sådan miljöfarlig verksamhet som omfattas av miljöskyddslagens bestämmelser i den omfattning som förordas i denna motion.

Utskottet

Utskottet behandlar i detta betänkande några under riksmötet 1981/82 väckta motioner som berör miljöskyddslagstiftningen och miljöpolitiken,

nämligen besvärsrätten i miljöskyddsärenden, tillsyn och kontroll, ansvar och skadestånd samt ekonomiska styrmedel.

Besvärsrätt i miljöskyddsärenden

I motion 1981/82:1032 hänvisas till de av riksdagen år 1981 beslutade ändringarna i miljöskyddslagen, som bl. a. innebar att besvärsrätten utvidgades till att omfatta kommuner och vissa lokala arbetstagarorganisationer, oavsett om dessa har ställning som sakägare. I sammanhanget avlogs ett motionsförslag (fp) rörande besvärsrätt för miljöorganisationer. Motionärerna anser det angeläget att detta riksdagsbeslut omprövas. Miljöintressen företräds ofta av ideella föreningar som på ett såväl energiskt som initierat sätt kanaliserar människors oro och ansvarstagande för miljön. Det är ett ganska orimligt förhållande att vissa organisationer ges besvärsrätt, medan sammanslutningar som ofta företräder en särskild sakkunskap och ett särskilt stort engagemang stängs ute. Eventuella problem med att avgränsa denna krets av sammanslutningar kan enligt motionen lösas t. ex. genom att en förteckning upprättas över de organisationer som bör bli besvärberättigade. Förteckningen bör omfatta miljöföreningar liksom andra organisationer som tillvaratar speciella intressen i miljöhänsen, t. ex. föreningar som bevakar allergikernas intressen.

Utskottet erinrar om att ett beslut i fråga om tillstånd m. m. enligt miljöskyddslagen (1969:387) kan överklagas av sökanden och av den som enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer eljest kan betraktas som sakägare. Besvärsrätt tillkommer även statens naturvårdsverk. I samband med 1981 års ändringar i miljöskyddslagen (prop. 1980/81:92, JoU 1980/81:21) utvidgades besvärsrätten till att omfatta kommuner och vissa lokala arbetstagarorganisationer, oavsett om dessa berörs såsom sakägare av det överklagade beslutet. Med uttrycket lokal arbetstagarorganisation förstås enligt propositionen en sådan sammanslutning av arbetstagare som skulle vara part i en lokal förhandling med den arbetsgivare som är aktuell i sammanhanget enligt lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Den kommunala besvärsrätten är inte begränsad till beslut som rör en miljöfarlig verksamhet, lokaliserad till kommunens eget område. Den avgörande förutsättningen för att besvärsrätt skall föreligga är om kommunens yttre miljö kan bli utsatt för störningar från den aktuella verksamheten eller om den på annat sätt berör ett miljöskyddsintresse hos kommunmedlemmarna.

Utskottet, som i sammanhanget hade att behandla motioner med krav på ytterligare utvidgning av besvärsrätten, anförde bl. a.

Utskottet anser i likhet med vad jordbruksministern anför att ideella föreningar och andra organisationer på miljöskyddets och naturvårdens område utför ett betydelsefullt arbete. Det är viktigt att ta till vara dessa organisationers erfarenheter i miljövårdsarbetet. När det gäller tillstånds-

prövningen av miljöfarlig verksamhet sker detta i många fall genom att organisationer som har medlemmar som berörs av sådan verksamhet ges tillfälle att lägga fram sina synpunkter inför prövningsmyndigheten. Allmänt sett gäller att möjligheterna att öva inflytande på innehållet i beslut enligt ML är större ju tidigare man kommer till tals i saken. Med det av utskottet tillstyrkta informations- och samrådsförfarandet kommer således möjligheterna för organisationerna att öva inflytande på beslutsprocessen i miljöskyddsärenden att förbättras. Hittills har besvärsmöjlighet för ideella organisationer som sådana inte ansetts föreligga, men i den praxis som tillämpas av regeringen tillåts en ideell organisation att som ombud föra talan för sakägare. De ideella organisationerna ges därmed möjligheter att få sina synpunkter beaktade i prövningsförfarandet. Utskottet vill i sammanhanget erinra om det uppdrag som naturresurs- och miljökommittén har fått att se över formerna för ett vidgat inflytande för allmänheten över beslut som rör deras miljö. I likhet med jordbruksministern är utskottet inte berett att tillstyrka att man på ML:s område gör avsteg från allmänna förvaltningsrättsliga principer genom att låta de ideella organisationerna över lag få en självständig besvärsmöjlighet. Inte heller är det lämpligt att tillerkänna vissa utvalda organisationer sådan rätt.

Utskottet har inte funnit anledning att på grund av den nu aktuella motionen föreslå något ändrat ställningstagande från riksdagens sida angående besvärsmöjlighet för ideella organisationer m. m. Motion 1981/82:1032 avstyrks således.

Tillsyn och kontroll

I motion 1981/82:1921 (yrkande 9 b) upprepas ett tidigare framfört krav (s) om inrättande av ett tillsynsorgan, benämnt AB Svensk Miljökontroll. Syftet med förslaget är att förbättra de lokala och regionala myndigheternas möjligheter att pröva och kontrollera miljöstörande verksamhet. Härigenom skulle enligt motionen sådana kvalificerade resurser ställas till miljökontrollens förfogande som inte kan byggas upp hos varje länsstyrelse eller kommun. Bedömningen i miljöfrågor skulle kunna bli enhetlig och kontrollen mera effektiv. Motionärerna föreslår en snabbutredning som belyser förutsättningarna för ett sådant serviceorgan.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att starka skäl talar för en förstärkning av miljökontrollsystemets resurser. Hittills gjorda erfarenheter av miljöskyddslagens tillämpning ger stöd för påståendet att ett särskilt serviceorgan på miljökontrollens område skulle i hög grad underlätta de regionala och lokala myndigheternas verksamhet. I sammanhanget kan nämnas att utskottet nyligen behandlat en proposition (prop. 1982/83:21, JoU 1982/83:9) rörande en ombildning m. m. av AB Svensk laboratorietjänst (Svelab). De av utskottet tillstyrkta förslagen rörande verksamheten vid Svelab innebär bl. a. en samordning och effektivisering av samhällets laboratorieresurser vad gäller kontrollen av vatten, livsmedel, miljö och arbetarskydd m. m. Utskottet har f. n. inte tillräckligt underlag för att bedöma huruvida den framtida verksamheten vid Svelab kan tillgodose

motionärernas önskemål om vissa till miljökontrollens område koncentrerade resurser. Enligt utskottets mening bör därför frågan om ett serviceorgan på miljökontrollens område bli föremål för vidare överväganden. Utskottet förordar således – med tillstyrkande av nu aktuellt motionsyrkande – att regeringen låter skyndsamt utreda möjligheterna att inrätta ett serviceorgan i enlighet med de synpunkter motionärerna framfört. Det bör ankomma på regeringen att närmare bestämma hur detta arbete bör bedrivas och därvid bl. a. pröva i vad mån nämnda serviceorgan lämpligen kan samordnas med eller anknytas till ett rekonstruerat Svelab. Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Ansvar och skadestånd

Enligt motion 1981/82:1036 tycks fortfarande betydande osäkerhet präglade synen på miljöskyddslagens ansvarsbestämmelser. Det förekommer att överträdelse i form av förorening av miljön upprepas gång på gång. Trots att uppenbar nonchalans eller vårdslöshet föreligger utdöms inga straff. Från såväl allmänheten som från de tjänstemän som handhar tillsynen över miljöstörande verksamhet har kritik framförts mot rättstillämpningen sådan den kommit till uttryck i polisens, åklagarmyndigheternas och domstolarnas hantering av frågor rörande utredning, åtal och påföljd. Motionen utmynnar i en hemställan att regeringen omgående tillsätter en utredning med uppgift att föreslå de åtgärder som kan anses påkallade för att säkerställa lagstiftarens intentioner i fråga om tillämpningen av miljöskyddslagens ansvarsregler.

Enligt motion 1981/82:1921 (yrkande 9 c) är det motiverat att införa särskilda preskriptionsregler för brott mot miljöskyddslagen. Efter den straffskärpning som beslutades 1981 är preskriptionstiden fem år. Är det fråga om grövre brottslighet som bedöms enligt brottsbalkens regler kan preskriptionstiden i vissa fall bli 10 år. Motionärerna framhåller att miljöbrotten är av en speciell karaktär med hänsyn till att verkningarna av sådana brott ofta blir kända långt efter det att den miljöstörande verksamheten ägt rum. Enligt motionen bör därför preskriptionstiden för brott mot miljöskyddslagen bestämmas till 10 år.

I motionen (yrkande 9 a) tas vidare upp frågan om skadestånd till den som drabbas av miljöbrott. Av olika skäl kan det bli svårt för den skadelidande att få ersättning. En orsak är att det ofta förflyter lång tid från det brottet ägde rum tills skadorna visar sig. En annan orsak kan vara att det företag som vållat skadorna lagts ner när verkningarna börjat visa sig. Skadorna kan också bli så omfattande att företaget i fråga inte ekonomiskt klarar skadeståndskraven. Utredningstekniska problem kan uppstå när det gäller att bevisa orsakssammanhangen, inte minst när det är fråga om en eller flera samverkande verksamheter som medfört miljöstörningar. Enligt motionen bör givetvis grundprincipen vara att man i första hand skall förebygga

skaderisker genom skärpt lagstiftning och stränga krav på företagen. Om skada likväl uppkommer bör den ersättas av den som vållat skadan. Kan detta av t. ex. nyss redovisade skäl inte ske bör industrin som helhet stå ansvarig. Motionärerna föreslår att en fond inrättas som bygger på avgifter från företag som omfattas av miljöskyddslagen. Ur denna fond kan sedan ersättning lämnas för skador av åsyftat slag.

Utskottet vill inledningsvis erinra om att maximistraflet för brott mot miljöskyddslagen (ML) höjdes från ett till två års fängelse i samband med 1981 års ändringar i ML. Samtidigt infördes i brottsbalken (BrB) ett allmänt miljöbrott (13 kap. 8 a § och 9 §). Sistnämnda bestämmelser kan bli tillämpliga om gärningen är av mera allvarlig art och medför eller kan medföra hälsorisker för människor, skador på djur eller växter som ej är av ringa betydelse eller annan betydande olägenhet i miljön. Om brottsbalken blir tillämplig på gärningen skall ej ansvar ådömas enligt ML. Maximistraflet för miljöbrott är i normalfallet två års fängelse. Är brottet grovt blir maximistraflet sex års fängelse (prop. 1980/81:108, JuU 1980/81:37).

ML:s sanktionssystem utökades vidare i ovannämnda lagstiftningssammanhang med en särskild miljöskyddsavgift (52–63 §§) som kan påföras såväl fysiska som juridiska personer vid miljöbrott.

Vad särskilt beträffar *preskriptionsfrågan* – som tas upp i motion 1981/82:1921 yrkande 9 c – får utskottet anföra följande.

Bestämmelserna om åtalspreskription i 35 kap. 1 § BrB innebär att påföljd inte får ådömas om inte den misstänkte har häktats eller erhållit del av åtal för brottet inom viss tid (preskriptionstid). Olika preskriptionstider gäller alltefter brottets svårhet; brottets straffmaximum är avgörande för hur lång preskriptionstiden är. Vid ett straffmaximum av t. ex. fängelse två år är preskriptionstiden fem år, och vid ett straffmaximum som är högre men högst fängelse åtta år är preskriptionstiden tio år.

Enligt 35 kap. 4 § BrB skall preskriptionstiden räknas från den dag brottet begåtts. Förutsätts för ådömande av påföljd att viss verkan av handlingen inträtt, skall enligt samma lagrum tiden räknas från den dag då sådan verkan inträdde.

Utskottet instämmer i tankegångarna i motion 1981/82:1921 att miljöfarlig verksamhet ofta är sådan att de negativa effekterna blir kända långt efter det att verksamheten har ägt rum. Även i sådana fall måste det enligt utskottets mening vara möjligt att ingripa med straffrättsliga åtgärder. Brottbeskrivningarna i fråga om miljöbrott i 13 kap. brottsbalken, närmare bestämt de s. k. förorenings- och förvaringsfallen, innebär att preskriptionstiden börjar löpa först när den miljöfarliga verksamheten upphör eller i förekommande fall vid den senare tidpunkt då en miljöskadlig effekt uppstår. Genom utformningen av straffstadgandet om miljöbrott synes det sörjt för att förfaranden som upptäcks eller vars effekter blir kända lång tid efter det att

själva verksamheten ägde rum i regel bör kunna beivras under de förutsättningar brottsbalken anger.

Vad däremot gäller straffbestämmelserna i ML vill utskottet peka på att brottsbeskrivningarna i denna lag inte synes ge utrymme för en rättstillämpning som innebär att preskriptionstiden börjar löpa först när den miljöskadliga effekten uppstår. Med tanke på att dessa bestämmelser skall tillämpas på miljöfarlig verksamhet av det mest mångskiftande slag kan det inte uteslutas att det i den praktiska rättstillämpningen visar sig att regelsystemets utformning inte i samtliga fall gör det möjligt för samhället att ingripa i den utsträckning som behövs. En förlängning av preskriptionstiden enligt motionsförslaget skulle enligt utskottets mening kunna ge de rättstillämpande myndigheterna större handlingsfrihet vid beivrandet av överträdelser av ML resp. miljöbrott enligt brottsbalken. Utskottet – som anser det vara ett vitalt samhällsintresse att miljöbrott inte lämnas obeivrade – finner det angeläget att motionärernas förslag blir föremål för ytterligare prövning. Detta kan ske inom ramen för miljöskyddsutredningens fortsatta verksamhet eller i annat lämpligt sammanhang. Vad utskottet anfört med anledning av motion 1981/82:1921 yrkande 9 c bör ges regeringen till känna.

Utskottet ansluter sig också i allt väsentligt till vad som i nyssnämnda motion anförts rörande skadestandsfrågorna (yrkande 9 a). Som motionärerna framhållit kan svårigheter av olika slag uppstå för den som drabbas av miljöbrott att erhålla ersättning för lidna skador. Dessa svårigheter kan t. ex. bero på utredningstekniska problem eller på bristande förmåga från företagets sida att reglera skadestandsfrågan. Genom nedläggning av företaget efter den skadegörande händelsen kan oklarheter uppstå angående det civilrättsliga ansvaret. Utskottet delar därför motionärernas uppfattning att frågan om det subsidiära skadestandsansvaret måste bli föremål för fortsatt utredning. Motionens förslag rörande uppbyggandet av en ersättningsfond, finansierad med avgifter från de företag som omfattas av miljöskyddslagen, är enligt utskottets mening en lämplig utgångspunkt för vidare överväganden i denna fråga. Även det nu anförda bör av riksdagen ges regeringen till känna.

De kritiska synpunkter på rättstillämpningen som framförs i motion 1981/82:1036 kan i viss mån sägas avse förhållanden som rådde före 1981 års ändringar i ML. I lagens ansvarsregler fanns tidigare ett brottsrekvisit som innebar att vissa gärningar – t. ex. överträdelser av villkor eller föreskrifter i tillståndsbeslut – skulle ha kränkt allmän eller enskild rätt för att föranleda straffansvar. För åklagarmyndigheterna innebar det ofta betydande svårigheter att inför domstolen visa att t. ex. ett utsläpp i vatten inneburit ett kränkande av allmän eller enskild rätt. Nämnda brottsrekvisit har emellertid avskaffats med verkan fr. o. m. 1 juli 1981. Ett huvudsyfte med 1981 års ändringar i ML var att gränsen mellan det straffbara och icke straffbara området skulle bli klarare, varigenom tillämpningen av ansvarsreglerna borde underlättas för åklagare och domstolar (JoU 1980/81:21 s. 38). Genom

ett tillägg till 38 § miljöskyddslagen slogs vidare fast att det åligger tillsynsmyndigheterna att verka för att överträdelser av lagen beivras.

Det sagda utesluter givetvis inte att det alltså kan kvarstå vissa brister i rättstillämpningen som kan motivera ytterligare förbättringar av samhällets möjligheter att förebygga och beivra miljöbrott. Utskottet vill med anledning av den aktuella motionen understryka det angelägna i att rättstillämpningen på miljöområdet fortlöpande följs och att regeringen tar initiativ till de förbättringar i sanktionssystemet som anses påkallade. Vidare överväganden i dessa frågor kan lämpligen göras i samband med den översyn av preskriptionsfrågorna som utskottet förordat ovan. Utskottets ställningstagande i nämnda sammanhang och nu gjorda uttalanden bör kunna tillgodose syftet med motion 1981/82:1036.

Ekonomiska styrmedel, m. m.

I motion 1981/82:1898 förordas en ökad användning av ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken. En av grundtankarna i motionen är att produktionen av varor och tjänster som medför belastningar på miljön skall beläggas med avgifter, dvs. man förordar ett system för "prissättning" av miljön. Avgifterna bör enligt motionärerna konstrueras så att de sjunker vid minskande utsläppsnivå eller motsvarande, vilket gör det ekonomiskt motiverat för företagen att vidta miljöförbättrande åtgärder. Vidare bör, anser motionärerna, kostnadsbördan för myndighetsutövningen på miljöområdet fördelas så att företagen betalar merparten av dessa kostnader. Detta kan ske genom att avgifter tas ut för tillståndsgivning, tillsyn, provtagning och andra myndighetsfunktioner som går att hänföra till ett visst företag.

Enligt motion 1981/82:2108 (yrkande 2) är samhällets kostnader för tillståndsgivning och kontroll enligt miljöskyddslagen betydande. Dessa kostnader bör i fortsättningen bäras av dem som söker tillstånd till eller bedriver miljöstörande verksamhet. Motionärerna föreslår att regeringen uppdrar åt berörda myndigheter att utarbeta förslag till regler rörande avgiftsfinansiering av den åsyftade verksamheten. Avgifterna bör sättas så att de täcker samtliga till tillståndsgivning och kontrollverksamhet hörande kostnader. Härigenom skulle uppskattningsvis 100 milj. kr. tillföras statskassan för denna verksamhet.

Utskottet vill, vad först beträffar avgifter för vissa myndighetsfunktioner m. m., fästa uppmärksamheten på att statens naturvårdsverk i juni 1982 lagt fram förslag om avgiftsfinansiering av provning och tillsyn enligt miljöskyddslagen (SNV-PM 1576). Förslaget innebär bl. a. att avgiften skall utformas som en avgift vid provningstillfället, kombinerad med en årlig avgift. Som ett andra alternativ föreslås enbart en årsavgift. Avgiften bör enligt verket differentieras efter verksamhet och typ av provning. Förslaget bereds f. n. i jordbruksdepartementet. Utskottet utgår från att syftet med motion 1981/82:2108 yrkande 2 och motion 1981/82:1898 yrkande 1 kan

tillgodoses genom regeringens fortsatta överväganden i denna fråga.

Frågan om ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken har varit aktuell i olika sammanhang, varav utskottet här endast nämner några exempel. I miljökostnadsutredningens slutbetänkande Miljökostnader (SOU 1978:43) diskuterades olika typer av ekonomiska styrmedel, varmed avsågs bl. a. subventioner, ersättningar, avgifter, viten och böter samt skadestånd. Betänkandet föranledde ej något samlat förslag från regeringens sida. I samband med 1981 års ändringar i miljöskyddslagen återkom dock regeringen till frågan och gjorde några principiella uttalanden, som ej föranledde någon erinran från riksdagens sida (prop. 1980/81:92 s. 21 f). Bl. a. anfördes att vid fördelningen av kostnader för den påfrestning på miljön som produktionen av varor och tjänster medför utgångspunkten bör vara att kostnaderna skall inräknas i priset på dessa varor och tjänster.

Ett näraliggande ämne är frågan om producentens ansvar för det avfall som produktionen ger upphov till. På förslag av utskottet har riksdagen i skrivelse till regeringen understrukit det angelägna i att den principiella syn på producentens ansvar m. m. som riksdagen anlade år 1975 kommer till praktisk tillämpning (JoU 1981/82:24, rskr 1981/82:240).

Som exempel på avgifter som införts under senare år med delvis miljöpolitiskt syfte kan nämnas dispensavgift enligt lagen (1976:1054) om svavelhaltigt bränsle, avgift på handelsgödselmedel m. m. enligt lagen (1967:340) om prisreglering på jordbrukets område och avgift på dryckesförpackningar enligt lagen (1973:37) om avgift på vissa dryckesförpackningar samt lagen (1982:349) om återvinning av dryckesförpackningar av aluminium.

Avgiftsmedel som uttas enligt lagen (1973:1216) om särskild beredskapsavgift för oljeprodukter avses delvis finansiera dels det statliga stödet till avsvavlingsanläggningar, dels kalkning m. m. av försurade sjöar (se prop. 1981/82:151 s. 45).

Avgifter utnyttjas också som en form av straffrättslig sanktion vid överträdelse av miljöskyddslagen m. m. Som i det föregående nämnts kan en fysisk eller juridisk person påföras miljöskyddsavgift enligt 52 § miljöskyddslagen när en sådan överträdelse föreligger.

Ett annat exempel på avgiftssanktion är den föroreningsavgift som aktualiserats i en lagrådsremiss som regeringen beslutat den 19 augusti 1982. I remissen föreslås en ekonomisk sanktion kallad vattenföroreningsavgift, syftande till att motverka otillåtna utsläpp av olja och andra skadliga ämnen i våra farvatten.

Frågan om ekonomiska styrmedel faller vidare inom ramen för naturresurs- och miljöutredningens (Jo 1978:01) verksamhet. Utredningen har nyligen framlagt en bakgrundsrapport med titeln Ekonomiska styrmedel i naturresurs- och miljöpolitiken. Också kommittén (Jo 1979:09) om användningen av kemiska medel i jord- och skogsbruket kommer enligt vad utskottet erfarit att behandla hithörande frågor.

Av det anförda torde framgå att någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida inte är påkallad för att syftet med motion 1981/82:1898 i nu berörd del (yrkande 2) skall bli tillgodosett.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *besvär rätt i miljöskyddsärenden*
att riksdagen avslår motion 1981/82:1032,
2. beträffande *tillsyn och kontroll*
att riksdagen med anledning av motion 1981/82:1921 yrkande 9 b som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ett serviceorgan på miljökontrollens område,
3. beträffande *rättstillämpningen enligt miljöskyddslagen*
att riksdagen med anledning av motion 1981/82:1036 och motion 1981/82:1921 yrkande 9 c som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om viss översyn av miljöskyddslagen,
4. beträffande *skadestånd vid miljöskador*
att riksdagen med anledning av motion 1981/82:1921 yrkande 9 a som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en gemensam skadeståndsfond,
5. beträffande *avgiftsfinansiering av vissa myndighetsfunktioner*
att riksdagen lämnar motion 1981/82:1898 yrkande 1 och motion 1981/82:2108 yrkande 2 utan ytterligare åtgärd,
6. beträffande *ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken*
att riksdagen lämnar motion 1981/82:1898 yrkande 2 utan ytterligare åtgärd.

Stockholm den 7 december 1982

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Åke Victorsson (s), Arne Andersson i Ljung (m), Grethe Lundblad (s), Hans Wachtmeister (m), Gunnar Olsson (s), Håkan Strömberg (s), Martin Segerstedt (s), Jan Fransson (s), Jens Eriksson (m), Börje Stensson (fp), John Andersson (vpk), Jan-Eric Virgin (m), Lennart Brunander (c) och Ulf Lönnqvist (s).

Reservationer

1. Besvärsrätt i miljöskyddsärenden (mom. 1)

Börje Stensson (fp) och John Andersson (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med "Utskottet, som" och på s. 3 slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med vad som anförts i motion 1981/82:1032 att ideella föreningar och andra organisationer på miljöskyddets och naturvårdens område utför ett betydelsefullt arbete. Det är viktigt att ta till vara dessa organisationers erfarenheter i miljövårdsarbetet. Visserligen är regeringens praxis generös när det gäller möjligheterna för sådana organisationer att lägga fram sina synpunkter i ett miljöskyddsärende. Enligt utskottets mening är det dock otillfredsställande att ideella föreningar skulle helt sakna formell besvärsrätt i dessa ärenden. Utskottet finner därför att regeringen bör pröva möjligheterna att införa en besvärsrätt i enlighet med motionens synpunkter. Eventuella svårigheter att avgränsa kretsen av besvärberättigade organisationer kan lösas genom att regeringen ges bemyndigande att genom en uppräkningslista i miljöskyddsförordningen närmare ange vilka organisationer som kan komma i fråga. Självskrivna i detta sammanhang är enligt utskottets mening Svenska naturskyddsföreningen och Miljöförbundet. Ytterligare exempel är organisationer som tillvaratar allergikernas intressen i miljöfrågor. Det får ankomma på regeringen att efter vederbörligt utredningsförfarande framlägga förslag rörande omfattningen av ifrågasvarande krets. Vad utskottet anför med anledning av motion 1981/82:1036 bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *besvärsrätt i miljöskyddsärenden*
att riksdagen med anledning av motion 1981/82:1032 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför om besvärsrätt för ideella organisationer m. m.

2. Tillsyn och kontroll (mom. 2)

Einar Larsson (c), Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Jens Eriksson (m), Börje Stensson (fp), Jan-Eric Virgin (m) och Lennart Brunander (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Utskottet delar" och på s. 4 slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Utskottet erinrar om att en proposition om ombildning m. m. av AB Svensk laboratorietjänst (Svelab) nyligen behandlats i utskottet (prop. 1982/83:21, JoU 1982/83:9). De av utskottet tillstyrkta förslagen rörande verksamheten vid Svelab innebär bl. a. en samordning och effektivisering av

samhällets laboratorieresurser vad gäller kontrollen av vatten, livsmedel, miljö m. m. Detta bör i stor utsträckning kunna tillgodose syftet med motion 1981/82:1921 i berörd del. Under alla förhållanden bör man enligt utskottets mening avvakta igångsättningen m. m. av ett rekonstruerat Svelab innan ställning tas till förslaget att inrätta ytterligare ett serviceorgan på miljökontrollens område. Motionsyrkandet i fråga avstyrks därför.

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *tillsyn och kontroll*

att riksdagen avslår motion 1981/82:1921 yrkande 9 b,

3. Rättstillämpningen enligt miljöskyddslagen (mom. 3)

Einar Larsson (c), Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Jens Eriksson (m), Börje Stensson (fp), Jan-Eric Virgin (m) och Lennart Brunander (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Vad däremot" och slutar med "bör ges regeringen till känna" bort ha följande lydelse:

När det gäller ansvarsreglerna i miljöskyddslagen finns enligt utskottets mening inget praktiskt behov av en förlängning av preskriptionstiden till tio år. De fall där högre straff och längre preskriptionstid är befogade torde utan undantag gälla brott som faller inom brottsbalkens tillämpningsområde. Också från principiell synpunkt måste allvarliga invändningar göras mot motionsförslaget, som utgör ett olyckligt avsteg från den enligt brottsbalken gällande ordningen att preskriptionstidens längd bestäms av det straffmaximum som gäller för brottet. Utskottet avstyrker motion 1981/82:1921 yrkande 9 c.

dels den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Det sagda" och på slutar med "motion 1981/82:1036" bort ha följande lydelse:

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1981/82:1036.

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *rättstillämpningen enligt miljöskyddslagen*

att riksdagen avslår motion 1981/82:1036 och motion 1981/82:1921 yrkande 9 c,

Särskilt yttrande**Skadestånd vid miljöskador (mom. 4)**

Einar Larsson (c), Arne Andersson i Ljung (m), Hans Wachtmeister (m), Jens Eriksson (m), Börje Stensson (fp), Jan-Eric Virgin (m) och Lennart Brunander (c) anför:

Utskottet har i fråga om skadestånd vid miljöskador förordat fortsatt utredning av hithörande frågor. Även vi anser att det behövs bättre ersättningsmöjligheter för dem som drabbas negativt av kemiska produkter m. m. och att frågan bör bli föremål för vidare överväganden. Utöver det system med en subsidiärt ansvarig fond som antyds i betänkandet vill vi peka på möjligheten att reglera ansvarsfrågorna genom ett försäkringssystem, innebärande någon form av obligatorisk ansvarsförsäkring för miljöfarliga företag m. m. Detta alternativ har bl. a. den fördelen att försäkringspremien kan varieras efter graden av miljöfarlighet hos resp. företag liksom efter företagets sätt att efterleva gällande villkor och föreskrifter för den miljöfarliga verksamheten. Subsidiärt skadeståndsansvar kan därvid vid behov – t. ex. då ett skadevällande företag nedlagts – utkrävas av försäkringsgivaren, dvs. vederbörande försäkringsbolag. Vi förutsätter att det fortsatta utredningsarbetet omfattar även sådana ersättningssystem som vi här förordat.